

KAPITOLA 12

V mýtech se vyskytují pouze zvířata, která zabijí lovce,
nebo ta, v něž se lovec promění.

JOSEPH FONTENROSE, *ORION: THE MYTH OF THE HUNTER AND THE HUNTRESS*
(MÝTUS O LOVCI A LOVKYNI)¹⁰⁰

Trušův kolega Saša Lazurenko byl od začátku přesvědčen, že Markova zabil tygří samec – a ne jen tak nějaký, ale mimořádně velký. Ustoupil však Trušovi a nepřímým důkazům, které poukazovaly na mstící se tygřici, protože zpočátku se zdálo, že není důležité, jestli se jedná o samce nebo samici. Velikost tygra lze bez jeho přítomnosti nejspolehlivěji určit podle otisků tlapy. Lovci a biologové měří otisk přední tlapy, přesněji řečeno poměrně úzkou patní část, které se rusky říká *pjatka*. Právě tento parametr je považován za směrodatný, protože je vzhledem k fyziologické zvláštnosti této části tlapy konzistentní. Tygr má na patě jeden tvrdý polštářek, jehož velikost se při pohybu zvířete nemění, na rozdíl od velikosti pružnějších a širších prstů. Na patu také při každém kroku doléhá největší váha, a proto zanechává nejhlubší a nejzřetelnější otisk. Velká samice ussurijského tygra mívá zadní část paty širokou devět až deset centimetrů, zatímco u samců to může být třináct centimetrů, ba i více. Pata o šířce patnáct centimetrů patří obrovci – alespoň podle současných běžných rozměrů ussurijského tygra. Určitě se jedná o samce vážícího dvě stě až tři sta kilogramů, tedy většího než jakýkoli volně žijící lev.

Tygří stopy na místě Markovovy smrti byly změřeny za příznivých podmínek. V tuto zimu nenapadlo mnoho sněhu, takže všechno bylo, jak říkají lovci, na povrchu. Výsledky měření se Lazurenkovi vryly do paměti: 13,5 centimetru. Truš si zapamatoval jiný údaj: 12 centimetrů. V této otázce se nakonec neshodli. Důležité však bylo, že se jednalo o největšího tygra nejen v Pančelaze, ale v okruhu dobrých osmdesáti kilometrů, a Markov ho nějak popudil.

Tento tygr se narodil zanedlouho po perestrojce, počátkem devadesátých let. Bylo mu přibližně šest let a právě vstupoval do vrcholného období pohlavní zralosti. Kdekoli v tajze by se stal dominantním samcem. Po pořádném „obědě“ mohl vážit až dvě stě dvacet kilogramů, a přesto hravě dokázal bez rozběhu přeskočit třímetrový plot nebo jedním skokem přeběhnout ulici.

Pohlaví tygra lze stanovit při pouhém pohledu na jeho hlavu: hlava samce je viditelně větší a širší, srst kolem šíje připomíná hřívu a podél dolní čelisti jsou dlouhé střapaté licousy. Stejně jako muži i tygří samci mívají větší

a výraznější nos než samice. Tento tygr jej měl obzvláště veliký, což zjevně svědčilo (kromě dalších ukazatelů) o jeho plně vyvinuté mužnosti a přirozeném sklonu k dominanci. Tygří nos vypovídá i o dalších věcech: jelikož je na něm tenká a krátká srst, je to na tygřím těle jedno z mála míst, kde jsou vidět šrámy po soubojích. Tento tygr jich měl na nose spousty. Měl i jiná zranění, která časem vyšla najevo. Přestože byl mladý, byl už ostřílený veterán, a proto byl dokonale připravený stát se v příštích letech carem své říše.

Když se tygr setkal s Markovem, byl už plně přichystaný na zimu: měl hustou srst, jakou jeho jižní příbuzní nikdy nemívají, hřála ho huňatá podsada, překrytá dlouhými, bujně rostoucími pesíky. Z určitých úhlů vypadal chundelatý jako rys. Ocas silný jako mužská paže připomínal kraju porostlou srstí. Toto byl zimní tygr: nikoli elegantní obyvatel džungle, který se lenivě krađe vysokou trávou u tůní, ale mohutný vládce hor, sněhu a úplňku, jenž se skví ve svém osamění.

Dne 6. prosince, kdy Jurij Truš a jeho kolegové tygra vyplašili, odešel od Markovova těla a belhal se na východ. Čas od času se zastavoval, aby si ošetřil zraněnou nohu. Pokaždé si ránu lízal a okusoval, aby ji vyčistil od krve a hnisu, ale především se snažil utišit neutuchající, pronikavou bolest. Tygří jazyk z dálky vypadá růžový a hebký, ale ve skutečnosti připomíná struhadlo – je pokrytý papilami, drobnými výběžky, které se podobají háčkům a směřují ostřím k hrdlu. Jsou tak drsné, že sedřou srst zvířete a ohoblují mu kůži jako pilník. Stejně působily i na tygrovu přední nohu. V následujících dnech se tento cyklus chůze a zotavování pravidelně proměňoval, ale v této rané fázi byl tygr ve skvělé formě, přestože byl zraněný. Byl dobře vykrmený lesní zvěř a mohl čerpat ze zásob, které si vytvořil během podzimu a na začátku zimy, tato poslední střetnutí však změnila nejen jeho stravu, ale i celkový způsob života.

Tygr mířil přímo ke šterkové silnici a táboru silničářů. Lákal ho tam pronikavý puch výkalů, který se linul z latríny a visel v nehybném mrazivém vzduchu. Pro tygra musel být vábivý jako volání Sirény. Vojáky, najaté na práce na dálnici, na víkend odvezli na základnu v Chabarovsku a v táboře zůstali jen dva hlídači, kteří měli strážit maringotky a vybavení. Latrína byla z jejich maringotky dobře vidět a to, co spatřili, je vyděsilo.

Tygr šel po lidské stopě a přitom záměrně či bezděčně zároveň rekonstruoval sled událostí – a vytvářel jakýsi obraz zločinu. Toto zvíře nyní bylo dopodrobna obeznámeno s Markovovým pachem – živočišnou směsicí krve, potu, vnitřností a psů v kombinaci se střelným prachem, kouřem z ohně, vodkou a cigaretami. Ve velmi skutečném smyslu nyní byly tyto dvě bytosti nedílně spjaty. Tato nezvratná proměna nepostihla pouze Markova, svým způsobem se proměnil i tygr: takovou zkušenost s člověkem nikdy předtím neudělal,

a proto už nemohl zůstat stejný. Těžiště jeho pozornosti se zásadně posunulo. Nyní byl vysoce citlivý na sebemenší stopu Markovova pachu a na to, co vydávalo stejný pach jako on – ať už to mělo jakoukoli podobu.

Markov často zavítal do silničářského tábora, stejně jako mezi dřevaře. Na obou základnách trvale žili lidé, a tudíž zde byly zásoby, které potřeboval: olej, rýže, brambory, cigarety a s trochou štěstí i kapka vodky. Těmto odlehkým osadám však chyběl trvalý přísun čerstvého masa, takže když se Markovovi podařilo skolit nějaké velké zvíře, přinesl třeba kýtu, aby ji vyměnil za jiné produkty. Truš vyslechl hlídače, kteří tvrdili, že Markov na začátku měsíce přišel do tábora s kančím masem. Truš pojal silné podezření, že je ukradl z tygří kořisti.

Tygr jakožto vlastník a strážce svého území mezi jiným neustále vede v patrnosti seznam svého majetku. Potřebuje vědět, kdo je nablízku a případně „k dispozici“. Když Andrej Onofrejčuk hovořil o místních tygrech, zmínil se, že pravidelně přicházejí, „aby nás spočítali“. Nejjednodušší a neúčinnější způsob, jak to udělat, je dojít k latríně. Sice páchne na sto honů, ale právě proto je pro tygra přímo zlatým dolem informací. Tygři si značují území nejrozličnějšími způsoby: drápají kůru stromů, rozhrabují hlínu, kálejí – a také vypouštějí aromatickou a odolnou směs moči a pižma. K tomu si často vybírají různá chráněná místa pod keři, nakloněnými stromy nebo šikmými balvany, aby jejich značka vydržela co nejdéle. Táborová latrína je jakýsi lidský ekvivalent – souhrnný výčet pachů, který pro tygra znamená totéž jako osobní spis zaměstnance pro nadřízeného. Z koncentrovaných výparů dokáže vyčíst nejnovější informace o tom, kdo je přítomen, kolik osob, jakého pohlaví, jaké jsou letory, jaký je jejich zdravotní stav a samozřejmě, co jedly. Z pachové kakofonie silničářské latríny dost dobře mohly výrazně vystupovat dva pachy: Markovův a kančího masa, konkrétně masa z tygrovy poslední skolené kořisti. Ať už to bylo cokoli, bylo to odporně páchnoucí a znehodnocené, ale tygr to považoval za své, a aby se k tomu dostal, rozsekal latrínu na třísky.

Za normálních okolností se tygří jídelníček skládá z pár místních druhů zvíře, ale může se téměř neomezeně rozšiřovat a zahrnovat ještěrky, hady, želvy, žáby, krokodýly, kraby, ryby, tuleně, trávu, bobule, piniová jádra, dobytek, vejce, opice, kravský trus, kosti, zdechliny, larvy, termity, kobylky, ptáky, dikobrazy, luskouny, dhouly, vlky, krysy, myši, králíky, medvědy, rysy, levharty a jiné tygry. Přestože má tygr takto rozmanité chutě, je těžké pochopit, co by ho přimělo, aby rozmetal zamčenou latrínu a sežral její obsah. Na tygra je to krajně nezvyklé chování, možná dokonce bezprecedentní. Pokud však latrínu mezi posledními použil Markov a společně s ostatními snědl maso, které tygr považoval za své, pak je zde motiv. Například Jurij Truš si byl naprosto jistý, že tygr vycítil Markova nebo své ukradené maso. Odborník na tygry Dmitrij Pikunov si myslel, že tygra k takovému extrémnímu chování

dohnal hlad, ale tygr pouhý den předtím sežral Markova a jeho psy a ve výkalech, které zanechal u Markovovy chaty, byly kančí štětiny. Tento tygr nebyl hladový – alespoň zatím ještě ne. Nemocný nebo zraněný tygr se v případech nutnosti dokáže týden, ba i čtrnáct dnů obejít bez potravy, a navíc v okolí byla spousta divoké zvěře. Máme-li na paměti tato fakta, je věrohodnější představa, že tygr ucítil něco, co považoval za své, a tento pach ho rozzuřil. „V průběhu celého vyšetřování jsme si kladli otázku, proč tygr toho člověka tak urputně a cílevědomě pronásledoval. Vypadalo to, že si s ním chce vyřídit nějaké účty,“ vysvětloval Truš. A možná si chtěl vzít nazpět to, co mu právem náleželo.

Hlídači tábora neměli zbraně ani automobil, a tak jim nezbývalo než močit do kýble, zírat ven přes okenní sklo a modlit se, aby tygr neprovedl s jejich chatrnou maringotkou totéž co s bytelně stlučeným záchodem o třicet metrů dál. Nakonec je tygr držel jako rukojmí skoro čtyřicet hodin. Nedaleko odtud, u mostu přes řeku Tachalo, se nacházel další tábor silničářů, ale hlídači se s nimi nemohli nijak spojit. Ovšem tehdy o víkendu měl v táboře službu Sergej Bojko, a jelikož se dozvěděl o útoku na Markova, rozhodl se, že v neděli zajede k sousedům na návštěvu. Když tygr uslyšel hluk přijíždějícího automobilu, stáhl se do lesa a odtud pozoroval, co se děje. Auto zaslechli i hlídači. Pootevřeli dveře, aby Bojka varovali: „Nevystupuj, je tu tygr!“ křičeli na něj, ale Bojko si jich nevšímal. Přešel přes pozemek před maringotkami, vešel dovnitř a dal si s nimi čaj. Moc dobře věděl, že tygři mohou být nebezpeční, ale s tímto tygrem neměl žádnou potíž, a proto si byl jistý, že nedojde ke konfliktu. Mnozí jeho sousedé smýšleli stejně, ale hlídači, městští lidé, kteří sem přijeli za prací z Chabarovsku, o této tiché dohodě neměli potuchy. V tomto případě jim nevědomost nejspíš zachránila život.

V předchozích čtyřech dnech tygr překročil hranici do sféry, odkud už nebylo návratu. On i lidé kolem něj kráčeli po neprobádaném území. Vznikl nový model – byly rozmetány veškeré dřívější základy soužití s lidskými sousedy, ba i základy jeho vlastní povahy. Nyní bylo možné všechno. Když se rozběsí domácí zvíře – například když pes začne zabíjet ovce –, říká se, že zdivočelo, ale jak nazvat divoké zvíře, které zapomene na své návyky a začne se nebezpečně zajímat o svět domestikovaných tvorů? Jak nazvat tygra, který začne pojídat lidi a jejich výkaly a přivodí si zranění, když ničí všechno, čeho se dotkla lidská ruka? Je to zuřivost? Ztráta sebeovládání? Nebo pouze přizpůsobení novému pořádku? Některé věci je možná lepší ponechat bez pojmenování.

V každém případě byl tento tygr spojen s lidským světem tak, jak by žádné zvíře být nemělo. Alespoň v metabolickém smyslu – kontaminovaný střelami i krví nepřítelů – se stal něčím, pro co na Západě neexistuje označení,

jakýmsi „lidotygrem“ či „tygrodlakem“. V legendách jižních Udegejců, kteří nyní žijí především v Krasném Jaru, se vyskytuje druh amby zvaný *igul'*. Podle vyprávění staré Udegejky Naděždy Martynovové tento obrovitý tvor, porostlý srstí „jako tygr“, ¹⁰¹ požívá lidi. Nelze s jistotou říci, jestli takové bytosti existovaly v přírodě a získaly jméno, nebo jestli je k určitému účelu zplodila lidská představivost, ale dlužno podotknout, že pro popis a pojmenování věcí vždy existuje nějaký důvod. V udegejské pohádce „Uza a *igul'*“ se legendární hrdinové Uza a jeho starší bratr vydali na lov k řece Bikin, kde je napadl *igul'*: zničil jim loďku a zhltl Uzu. Uza však zázračně přežil a podařilo se mu dostat z tygřích útrob ven. Potom obludu zabil, z kůže a kostí si postavil stan a jal se v něm přebývat.

Jenomže Uza byl hrdina, kdežto v devadesátých letech v Pančelaze bylo hrdinů pomálu, a tak se tento současný *igul'* toulal, kde chtěl. Uvázl mezi zvířecím a lidským světem, byl zároveň chorobně fixovaný i nepřičetný a neexistoval žádný zákon, který by ho zadržel, a žádná slova, která by ho přiměla, aby se zastavil. Když v neděli 7. prosince odešel ze silničářského tábora, přešel přes štěrkovou dálnici a podél řeky Tachalo se vydal na jih k řece Bikin. V jeho zvířecí hrudi tlouklo srdce o velikosti lidské hlavy, mísilo v jeho žilách dobrou i zlou krev a pohánělo jej dopředu.